

Гендерний аналіз планів відновлення територіальних громад

Гендерний аналіз планів відновлення територіальних громад

Авторський колектив:

Суслова Олена, старша аналітикиня Аналітичного центру Інформаційно-консультативного жіночого центру

Ненька Анастасія, директорка Інформаційно-консультативного жіночого центру

Цей аналіз став можливим завдяки підтримці Уряду Великої Британії, наданої через Міністерство закордонних справ, у справах Співдружності націй та розвитку Сполученого Королівства в межах проєкту «Жінки. Мир. Безпека: діємо разом», який реалізує Український Жіночий Фонд. Інформація, що представлена у матеріалі, не завжди відображає погляди Уряду Великої Британії, Українського Жіночого Фонду та Урядової уповноваженої з питань гендерної політики».

Київ - 2025

Зміст

ПЕРЕДМОВА	3
МЕТОДОЛОГІЯ.....	4
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРОБКИ ПЛАНІВ ВІДНОВЛЕННЯ.....	9
УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У РОЗРОБЦІ ПЛАНІВ ВІДНОВЛЕННЯ.....	12
ПРОЦЕС РОЗРОБКИ ПЛАНІВ ВІДНОВЛЕННЯ	14
ҐЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ НАЯВНИХ ПЛАНІВ ВІДНОВЛЕННЯ	19
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СТАНДАРТУ УРАХУВАННЯ ҐЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ПРОГРАМАХ І ПЛАНАХ ВІДНОВЛЕННЯ	35

Передмова

Плани відновлення територіальних громад в Україні передбачають розробку програм комплексного відновлення, які визначають стратегічні напрямки відбудови, пріоритети та цілі для соціального, економічного та культурного розвитку громад. Ці плани мають бути розроблені з урахуванням екологічних, соціальних, економічних, політичних та культурних потреб, а також забезпечувати перетворення громад з об'єктів управління на суб'єктів управління, здатних самостійно забезпечувати свою спроможність.

Громади складаються із дівчат і хлопців, жінок і чоловіків – кожній і кожному важливо побачити себе у майбутній Україні і у власній громаді зокрема. Врахувати це допомагає гендерне бачення відновлення¹.

Гендерне бачення відновлення України передбачає, що всі можливості, заклади, послуги, ресурси відкриті для всіх людей (дівчат і хлопців, жінок і чоловіків), і стереотипи щодо жінок і чоловіків не визначають суспільні ролі та очікування (гендерна інклюзія). Гендерна інклюзія відбудови забезпечується трансформативним процесом через кожен сферу за допомогою впровадження інструментів експертної участі і впливу та доступу до ресурсів. Трансформативність процесу відновлення означає, що під час відновлення усуваються структурні перешкоди, які унеможлилювали або обмежували доступ певних груп людей (дівчат і хлопців, жінок і чоловіків) до тих чи інших можливостей, закладів, послуг і ресурсів².

Процес розробки планів відновлення стикається з багатьма складнощами. Брак розуміння філософії відновлення, брак фахівців, брак розуміння гендерної складової відновлення – це неповний перелік проблем, з якими стикаються громади. ідходи

Гендерна складова планів відновлення також потребує проведення тестових гендерних оцінок планів, обговорення результатів таких оцінок, включення рекомендацій до планів і знов проведення оцінок, тому що нові комплексні підходи потребують ретельного огляду кожного етапу, кожної складової, кожного інструментарію.

Інформаційно-консультативний жіночий центр з 2022 року бере активну участь у цьому процесі³. Зміна форматів планів відновлення, які формулює держава, вимагають зміни форматів і гендерної складової цих планів.

«Гендерний аналіз планів відновлення територіальних громад» враховує зміну нормативно-правових актів, які регламентують розробку, а також власний досвід у розробці і аналізі планів відновлення з урахуванням гендерної складової.

---

¹ <https://wicc.net.ua/post/genderne-bachennya-vidnovlennya-ukrayiny>

² <https://wicc.net.ua/post/genderne-bachennya-vidnovlennya-ukrayiny>

³ <https://wicc.net.ua/post/rekomendatciyi-dlya-gromad-schodo-formuvannya-i-realizatsiyi-planiv-vidnovlennya-z-urahuvanniam-rivnyh-prav-ta-mozhlyvostey-zhinok-i-cholovikiv>

МЕТОДОЛОГІЯ

Мета дослідження – здійснити гендерний аналіз існуючих планів відновлення територіальних громад.

Завдання дослідження

- виявити тенденції участі громад у розробці планів відновлення,
- оцінити процес розробки планів відновлення
- розробити на базі аналізу рекомендації щодо розробки планів відновлення з урахуванням гендерного підходу.

Методологія аналізу ґрунтується на підході, заснованому на правах людини (далі – ППЛ) та гендерної рівності (далі – ГР), та спирається на принципи: всезагальність і невід’ємність, рівність і недопущення дискримінації, прозорість, участь, врахування потреб та інтересів всіх категорій населення, підзвітність та верховенство права.

Відповідно ППЛ та ГР ґрунтується на міжнародних стандартах прав людини та фокусується на нерівностях, які лежать в основі проблем розвитку⁴, аналізуючи дезагреговані дані, становище різноманітних груп жінок і чоловіків, що знаходяться у вразливій ситуації, потенційні та фактичні випадки порушень прав людини.

Географія охоплення – всі територіальні громади (далі – ТГ) за виключенням тих, що перебувають під тимчасовою окупацією або в зоні бойових дій⁵.

Запити направлені (березень – квітень 2025) до 1353 громад, відповіді надійшли від 836 громад, що складає 62%.

Додатково у травні направлені запити у 24 обласні адміністрації та КМДА.

Відповіді надійшли від 22 областей (відсутні відповіді від Хмельницької, Черкаської та Чернігівської ОВ(Ц)А).

---

⁴Gender mainstreaming: A global strategy for achieving gender equality and the empowerment of women and girls [Інтеграція гендерної проблематики: глобальна стратегія досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок і дівчат.], 2021. Див. за посиланням: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/brochure-gender-mainstreaming-strategy-for-achieving-gender-equality-and-empowerment-of-women-girls>

Principle One: Human Rights-Based Approach [Принцип перший: підхід, заснований на правах людини], 2021. Див. за посиланням: <https://unsdg.un.org/2030-agenda/universal-values/human-rights-based-approach>

⁵ Всього в Україні утворено 1469 ТГ (станом на 2020 рік). За повідомленням віце-прем’єра — міністра розвитку громад Олексія Кулеби (станом на 19 березня 2025 року):

460 територіальних громад перебувають під тимчасовою окупацією;

160 громад — у зоні активних бойових дій

Таблиця 1. Інформація про надіслані і отримані запити по областях

№	Область	Всього ТГ	Направлено		Отримано		Розроблено планів відновлення
			К-ть	%	К-ть	%	
1	Вінницька	63	63	100	56	89	1
2	Волинська	54	54	100	40	74	2
3	Дніпропетровська	86	86	100	50	58	3
4	Донецька	66	36	55	26	72	
5	Житомирська	66	66	100	35	53	2
6	Закарпатська	64	64	100	28	44	
7	Запорізька	67	42	63	28	67	3
8	Івано-Франківська	62	62	100	44	71	
9	Київська	69	69	100	42	61	3
10	Кіровоградська	49	49	100	31	63	2
11	Луганська	37	3	8	2	67	
12	Львівська	73	73	100	46	63	
13	Миколаївська	52	52	100	24	46	7
14	Одеська	91	91	100	61	67	
15	Полтавська	60	60	100	43	72	3
16	Рівненська	64	64	100	30	47	
17	Сумська	51	51	100	27	53	2
18	Тернопільська	55	55	100	41	75	
19	Харківська	56	56	100	49	88	14
20	Херсонська	49	22	45	14	64	10
21	Хмельницька	60	60	100	46	77	
22	Черкаська	66	66	100	25	38	
23	Чернівецька	52	52	100	17	33	1
24	Чернігівська	57	57	100	31	54	10
ЗАГАЛОМ		1469	1353		836	62	63

Метод дослідження:

Опитування: збір інформації про розробку планів відновлення територіальних громад України на основі письмових запитів.

Кабінетне дослідження: аналіз нормативно-правової бази розробки планів відновлення

Якісний аналіз документів: зібрані матеріали піддані гендерному аналізу з метою ідентифікації наявних гендерно чутливих підходів, а також для розробки пропозицій щодо уніфікованої структури плану відновлення з урахуванням гендерного підходу.

Для дотримання нейтральності, фаховості і неупередженості, здійснена валідація результатів дослідження.

Результати аналізу сприятимуть:

- формуванню єдиних орієнтирів для ТГ щодо інтеграції гендерного підходу в процеси відновлення
- підвищенню спроможності громад розробляти політики відновлення, чутливі до потреб різних груп населення
- посиленню відповідності місцевих політик стандартам ЄС у сфері рівності, прав людини та інклюзії
- зменшенню ризику маргіналізації вразливих груп у процесах відновлення та реформ

Таблиця 2. Питання письмового запиту до ТГ

1.	Чи створена в Вашій громаді Робоча група з розробки програми комплексного відновлення згідно п.8. постанови Кабінету Міністрів України No 1159 від 14 жовтня 2022 р. «Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них»? Якщо так: • коли була створена група • склад групи • порядок долучення до складу робочої групи

2.	Чи розробляється або вже розроблена програма комплексного відновлення? Якщо так, будь ласка, вкажіть посилання на цей документ або надішліть його електронну версію. Якщо ні, чи плануєте це робити в 2025-му році?
3.	Яким чином залучаються місцеві жителі до процесів відновлення та відбудови? • чи проводяться опитування, збори чи консультації з громадою? • чи залучені громадські організації для консультацій і розробки планів відновлення? • якщо залучені, надішліть, будь ласка, їх список • як ви отримуєте відгуки від громади щодо планів відновлення?
4.	Які основні виклики зустрічаються під час процесу відновлення громади?

Етика дослідження

Цей звіт аналізує основні тенденції на прикладі планів відновлення 8 ТГ (Костянтинівська ТГ Миколаївської області, Казанківська селищна рада Миколаївської області, Макарівська селищна рада Київської області, Валківська ТГ Харківської області, Пирятинська ТГ Полтавської області, Шосткинська ТГ Сумської області, Васильківська ТГ Дніпропетровської області, Біленьківська ТГ Запорізької області).

Загалом на 1 червня 2025 року отримано інформацію про розробку 63 планів відновлення. Обрання планів поєднує охоплення областей, які знаходяться у зоні бойових дій, а також у випадку, коли в області була проведена робота, внаслідок якої всі громади не формально, а реально опрацювали необхідність розробки планів і програм відновлення (Полтавська область).

Проаналізовані плани знаходяться у відкритому доступі на сайтах територіальних громад.

проаналізовані плани переважно відображають основні тенденції, ідентифіковані у матеріалах ІКЖЦ з цього питання з 2023 року⁶.

⁶ <https://wicc.net.ua/post/kontrol-nyy-spysook-dlya-analizu-planiv-vidnovlennya>

Повний звіт з диференціацією за кожним із питань запиту буде оприлюднений наприкінці 2025 року.

(Костянтинівська ТГ Миколаївської області, Казанківська селищна рада Миколаївської області, Макарівська селищна рада Київської області, Валківська ТГ Харківської області, Пирятинська ТГ Полтавської області, Шосткинська ТГ Сумської області, Васильківська ТГ Дніпропетровської області, Біленьківська ТГ Запорізької області). Ці плани не охоплюють всі, проте відображають основні тенденції, ідентифіковані у матеріалах ІКЖЦ з цього питання з 2023 року⁷.

Повний звіт з диференціацією за кожним із питань запиту буде оприлюднений пізніше.

---

⁷ <https://wicc.net.ua/post/kontrol-nyy-spysok-dlya-analizu-planiv-vidnovlennya>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРОБКИ ПЛАНІВ ВІДНОВЛЕННЯ

«Перегляд і оновлення державної регіональної політики має критичне значення для успішного відновлення. Затвердження порядків визначення територій відновлення, розробки планів відновлення та розвитку є частиною цієї важливої роботи. Принципово, що оновлення політики відбувається знизу догори, базуючись на потребах громад і регіонів. Держава має формувати загальну рамку, визначати ключові механізми і принципи відновлення, але саме місцева влада є головним ініціатором проєктів і планів. Спроможні громади і регіони є ключовою умовою успіху як процесу відновлення, так і процесу євроінтеграції України», – зазначив Віце-прем'єр-міністр з відновлення України – Міністр розвитку громад, територій та інфраструктури України Олександр Кубраков⁸.

Програма комплексного відновлення громади визначає основні вектори відбудови території у середньостроковій перспективі. Згідно з законодавством України, кожна територіальна громада зобов'язана мати програму комплексного відновлення до 1 січня 2025 року⁹.

З метою фахової і своєчасної підготовки планів відновлення ТГ Кабінетом Міністрів прийнятий ряд документів, який, певною мірою, уніфікує підхід до розробки.

Серед них постанови Кабінету Міністрів від 14 жовтня 2022 р. № 1159 «Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них» і від 18 липня 2023 р. № 731 «Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад».

Постанова від 14 жовтня 2022 р. № 1159 «Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них» визначає, що програми комплексного відновлення створюється у випадку, якщо території територіальної громади «постраждали внаслідок збройної агресії проти України або які є місцями концентрації соціально-економічних, інфраструктурних, екологічних чи інших кризових явищ».

---

⁸ <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyyv-poriadky-z-pytan-vidnovlennia-ta-rozvytku-rehioniv-i-hromad>

⁹ <https://sluga-narodu.com/kilkist-hromad-iaki-pochaly-rozroblaty-prohramy-kompleksnoho-vidnovlennia-zrosla-na-tretnu-tse-dopomozhe-im-otrymaty-mizhnarodne-finansuvannia/>

3. Програма комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) визначає основні просторові, містобудівні та соціально-економічні пріоритети політики відновлення і включає в себе комплекс заходів для забезпечення відновлення території відповідної області, території територіальної громади (її частини), що постраждали внаслідок збройної агресії проти України або які є місцями концентрації соціально-економічних, інфраструктурних, екологічних чи інших кризових явищ.

4. Програма комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) має сприяти впровадженню таких сучасних підходів та практик розвитку регіонів, територіальних громад, населених пунктів та частин їх територій, як людиноцентризм та соціальна справедливість, раціональне просторове планування, забезпечення балансу розселення та розміщення робочих місць, стала міська мобільність, інклюзивність, енергоефективність, екологічність, збереження культурного розмаїття та національної пам'яті, а також відповідати Цілям сталого розвитку України на період до 2030 року, визначеним Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. [№ 722](#).

5. Програма комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) не належить до містобудівної документації, не підлягає стратегічній екологічній оцінці, розгляду архітектурно-містобудівною радою.

6. Проект програми комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) підлягає громадському обговоренню.

Постанова від 18 липня 2023 р. № 731 «Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад» деталізує критерії віднесення територіальної громади до територій відновлення.

4. До територій відновлення належать територіальні громади, які відповідають хоча б одному з таких критеріїв:

- 1) на території територіальної громади велися бойові дії;
- 2) територія територіальної громади або її частина була тимчасово окупована;
- 3) на території територіальної громади наявні руйнування об'єктів критичної та соціальної інфраструктури, об'єктів житлового фонду внаслідок ведення бойових дій та/або обстрілів;
- 4) на території територіальної громади відбувається різке зниження рівня соціально-економічного розвитку та значне переміщення населення до інших регіонів та/або іноземних держав з такими показниками:

кількість осіб, що вибули з територіальної громади та зареєструвалися як внутрішньо переміщені особи, становить понад 10 відсотків загальної чисельності її населення станом на 1 січня 2022 р.

зменшення обсягу надходжень від сплати податків та зборів до загального фонду місцевого бюджету за попередній рік порівняно з 2021 роком (без урахування міжбюджетних трансфертів та податку на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, що сплачується податковими агентами до місцевих бюджетів) становить не менш як 30 відсотків

Таке формулювання охоплює переважну більшість громад. Станом на 22 жовтня 2024 року в Україні офіційно зареєстровано 4 646 735 внутрішньо переміщених осіб. Серед них 59,9% складають жінки (2 782 325), 40,1% – чоловіки (1 864 410 осіб). Також серед внутрішніх переселенців зареєстровано близько 906 тисяч дітей. Найбільше переселенців, які були вимушені покинути свої домівки через війну, у Донецькій та Харківській областях. Донецька – 532 140; Харківська – 517 872; Дніпропетровська – 452 784; Київ – 415 376; Луганська – 270 839; Київська – 253 651; Запорізька – 222 248; Одеська – 217 542; Львівська – 207 893; Полтавська – 184 160; Вінницька – 145 880; Черкаська – 136 572 Закарпатська – 126 265; Миколаївська – 123 978 Хмельницька – 121 561; Івано-Франківська – 112 876; Сумська – 93 140; Житомирська – 84 644; Кіровоградська – 82 840; Чернівецька – 74 928; Чернігівська – 68 475; Тернопільська – 67 557; Рівненська – 44 805; Волинська – 44 491; Херсонська – 44 539¹⁰. Ці дані свідчать про те, що критерій 4 Постанови охоплює більшість громад в Україні.

---

¹⁰ <https://acmc.ua/minsoczpolityky-oprylyudnylo-statystyku-pro-kilkist-vpo-v-ukrayini-za-oblastyamy/>

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У РОЗРОБЦІ ПЛАНІВ ВІДНОВЛЕННЯ

Пункт 6 Постанови Кабінету Міністрів України від 14 жовтня 2022 р. № 1159 «Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них» передбачає, що «Проект програми комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) підлягає громадському обговоренню».

Громадське обговорення – це процедура, в рамках якої органи влади, організації чи установи залучають громадськість до обговорення певного питання, щоб врахувати її думку при прийнятті рішень. Це може відбуватися у формі публічних заходів, як-от конференції, форуми, громадські слухання, або через інтернет-ресурси. Мета громадського обговорення - забезпечити прозорість прийняття рішень та врахувати інтереси громадян.

Таке широке тлумачення дає можливість залучати до обговорень як широке коло осіб і громадських організацій, так і не залучати зовсім, бо громадське обговорення не носить імперативного характеру. Проте в умовах глобальних тектонічних зсувів життя в Україні під впливом наслідків російської агресії здійснювати відновлення лише державними структурами означає зробити значно менше, ніж треба.

Прикладом необхідності участі громади у відновленні, за інших причин, але за масштабних негативних впливів, може слугувати відновлення Нью-Орлеану після урагану «Катріна».

29 серпня 2005 року ураган «Катріна» досяг південно-східного узбережжя США в штатах Луїзіана та Міссісіпі. Найсильніший його удар припав на Новий Орлеан. Під водою опинилося майже 80% міста, де проживало близько 700 тисяч людей.

Відновлення Нью-Орлеану після урагану "Катріна" було тривалим та складним процесом, який зіткнувся з численними проблемами, включаючи фінансові труднощі, соціальну нерівність та економічні наслідки. Відновлення міста було сконцентровано на поверненні до стану «до урагану», а не на вирішенні існуючих проблем міста.

Громадськість відіграла важливу роль у процесі відновлення, але також висловлювала критику щодо ролі уряду та темпів відновлення.

«Після Катріни лише державної допомоги ніколи не було би достатньо для відновлення; тому громадяни та громади мали стимул співпрацювати та надавати один одному допомогу; тому громадяни та громади були мотивовані працювати разом для відновлення»¹¹.

---

¹¹ After Hurricane Katrina: a review of community engagement activities and initiatives
<https://www.nuffieldbioethics.org/wp-content/uploads/Community-engagement-after-Hurricane-Katrina.pdf>
ст. 4 цит. по Weil F (2011) Rise of community organizations, citizen engagement, and new institutions, in

Перелік ініціатив був дуже широкий, його огляд потребує окремого аналізу, проте в розрізі цього дослідження варто зрозуміти одне – громади активно залучалися у відбудову. На превеликий жаль, цього поки не спостерігається в розробці планів відновлення в Україні.

Варіанти відповідей органів місцевого самоврядування щодо залучення громадськості до розроблення програми комплексного відновлення можна об'єднати у такі групи:

- Відсутність залучення громади до громадського обговорення
- Надання можливості після опитування обрати додаткові опції участі, а саме участь у робочій групі.
- Опитування мешканців громади
- Залучення громадських організацій і експертів і експерток за напрямками
- Залучення інших стейкхолдерів - а саме проектів міжнародної технічної допомоги

Відсутність залучення громади превалює серед відповідей на запити. Серед викликів згадується низька активність населення в цілому і низька громадська активність зокрема. Діяльність громадських організацій продовжує зосереджуватися в обласних центрах з поступовим її зниженням залежно від розміру міських громад і майже повною відсутністю у сільських громадах.

«громада може висловитися», «в опитнику громади є питання про бажання бути членом робочої групи (далі – РГ)» - так формулюється у відповідях можливість обрати альтернативний громадському обговоренню формат участі самій громаді, що зазвичай у кінцевому результаті демонструє відсутність залучення, як і в першому випадку.

«залучення громадськості до розроблення програми комплексного відновлення (далі – ПКВ), вивчення громадської думки щодо шляхів відновлення здійснюється через проведення опитування серед мешканців населених пунктів громади» - саме так виглядає найоптимальніший варіант залучення громадськості.

Залучення громадських організацій і експертів і експерток за напрямками є виключенням. Поодинокі випадки згадування залучення молодіжних громадських організацій. Хоча розділи інклюзивності присутні у деяких програмах, залучення громадських організацій людей з інвалідністю не практикується. Те саме стосується і жіночих громадських організацій та експертів і експерток з гендерних питань.

Аналіз проектів відновлення свідчить, що міжнародні організації та їхні проекти технічної допомоги, які допомагають громадам розробляти плани відновлення, переважно не застосовують гендерний підхід зовсім або роблять це формально і поверхово.

ПРОЦЕС РОЗРОБКИ ПЛАНІВ ВІДНОВЛЕННЯ

Постанови Кабінету Міністрів від 14 жовтня 2022 р. № 1159 «Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них» і від 18 липня 2023 р. № 731 «Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад» дають чіткі вказівки щодо підходів до процесу розробки планів відновлення (людиноцентризм та соціальна справедливість, раціональне просторове планування, забезпечення балансу розселення та розміщення робочих місць, стала міська мобільність, інклюзивність, енергоефективність, екологічність, збереження культурного розмаїття та національної пам'яті, а також відповідати Цілям сталого розвитку України на період до 2030 року, визначеним Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722), врахування державних інтересів і інтересів суміжних областей, територіальних громад, території територіальних громад яких входять до складу відповідної області), критеріях відбору ТГ, тощо.

Критерії відбору дають широкі можливості різним ТГ бути включеними у перелік громад, які потребують програми відновлення.

4. До територій відновлення належать територіальні громади, які відповідають хоча б одному з таких критеріїв:

- 1) на території територіальної громади велися бойові дії;
- 2) територія територіальної громади або її частина була тимчасово окупована;
- 3) на території територіальної громади наявні руйнування об'єктів критичної та соціальної інфраструктури, об'єктів житлового фонду внаслідок ведення бойових дій та/або обстрілів;
- 4) на території територіальної громади відбувається різке зниження рівня соціально-економічного розвитку та значне переміщення населення до інших регіонів та/або іноземних держав з такими показниками:

кількість осіб, що вибули з територіальної громади та зареєструвалися як внутрішньо переміщені особи, становить понад 10 відсотків загальної чисельності її населення станом на 1 січня 2022 р.

зменшення обсягу надходжень від сплати податків та зборів до загального фонду місцевого бюджету за попередній рік порівняно з 2021 роком (без урахування міжбюджетних трансфертів та податку на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і

начальницького складу, що сплачується податковими агентами до місцевих бюджетів) становить не менш як 30 відсотків¹².

Визначаються розділи програми¹³. Програма комплексного відновлення області має більш загальний характер, проте без неї неможливо здійснювати радикальні зміни у окремих громадах, які необхідні як внаслідок впливу воєнної агресії російської федерації, так і внаслідок більш тривалих впливів. Зокрема, про це йдеться у пп. 19.10), 19.11), 19.12), 19.13).

19. Програма комплексного відновлення області включає такі розділи:

- 1) загальний опис області;
- 2) інформацію про наявність містобудівної документації на території області, аналіз щодо її актуальності та ступінь її реалізації;
- 3) інформацію про наявність регіональної стратегії розвитку, аналіз щодо її актуальності та ступеня реалізації;
- 4) аналіз негативних впливів (зокрема бойових дій, терористичних актів, диверсій, надзвичайних ситуацій) та оцінку їх наслідків (збитків), що призвели до необхідності розроблення програми;
- 5) аналіз ресурсів території для відновлення життєдіяльності області;
- 6) інформацію щодо необхідності підготовки території (зокрема здійснення розмінування, демонтажу зруйнованих будівель та споруд, рекультиваци земель);
- 7) інформацію щодо технічної можливості, економічної доцільності відновлення населених пунктів (територій), що постраждали внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, надзвичайних ситуацій;
- 8) обґрунтовані пропозиції щодо відновлення навколишнього природного середовища, збереження та розвитку природоохоронних територій та об'єктів;
- 9) інформацію щодо технічної можливості, економічної доцільності відновлення інженерно-транспортної, енергетичної інфраструктури, інфраструктури електронних комунікаційних мереж, об'єктів водогосподарської інфраструктури (зокрема інженерної інфраструктури меліоративних систем);
- 10) обґрунтовані пропозиції щодо зміни функціонального призначення окремих територій області (які мають вплив на інтереси декількох

---

¹² Постанова Кабінету Міністрів від 18 липня 2023 р. № 731 «Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад»

¹³ Постанова Кабінету Міністрів від 14 жовтня 2022 р. № 1159 «Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них»

територіальних громад) з урахуванням існуючої забудови та наявної містобудівної документації;

11) обґрунтовані пропозиції щодо перенесення об'єктів виробничої сфери (які мають вплив на інтереси декількох територіальних громад);

12) загальні підходи та пропозиції щодо комплексного відновлення, розвитку території області та заходи для їх реалізації з урахуванням норм і нормативів щодо просторового планування та землекористування, захисту навколишнього природного середовища та природних ресурсів, забезпечення населення закладами і послугами, що в них надаються, охорони культурної спадщини, розвитку транспорту та інженерної інфраструктури тощо;

13) попередній фінансово-економічний розрахунок заходів для забезпечення комплексного відновлення області;

14) пропозиції щодо джерел фінансування заходів для забезпечення комплексного відновлення області.

Програма комплексного відновлення території територіальної громади містить значну деталізацію елементів аналізу і відновлення, більшість із яких має гендерну складову.

28. Програма комплексного відновлення території територіальної громади (її частини) включає такі розділи¹⁴:

1) загальний опис населеного пункту (території), для якого (якої) вона розробляється, зокрема:

географічне розташування;

загальна економічна оцінка;

загальна екологічна оцінка;

кількість постійного населення;

кількість тимчасово переміщеного населення;

2) інформацію про наявність містобудівної документації на території територіальної громади (її частини), аналіз щодо її актуальності та ступінь її реалізації;

3) аналіз негативних впливів (зокрема бойових дій, терористичних актів, диверсій, надзвичайних ситуацій), що призвели до необхідності розроблення програми;

4) аналіз негативних впливів, що призвели до необхідності розроблення програми, на традиційний характер середовища, історичні ареали населених

---

¹⁴ Постанова Кабінету Міністрів від 14 жовтня 2022 р. № 1159 «Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них»

місць, об'єкти культурної спадщини, довкілля, природоохоронні території та об'єкти;

5) аналіз ресурсів території для відновлення життєдіяльності території територіальної громади (її частини);

6) інформацію щодо необхідності підготовки території (зокрема здійснення розмінування, демонтажу зруйнованих будівель та споруд, рекультивації земель);

7) інформацію про шкоду, заподіяну бойовими діями, терористичними актами, диверсіями, надзвичайними ситуаціями:

об'єктам житлової нерухомості та об'єктам громадського призначення;

об'єктам виробничого комплексу (промисловості, сільського господарства тощо);

об'єктам соціальної сфери;

об'єктам культурної спадщини та культурної інфраструктури;

об'єктам житлово-комунального господарства;

об'єктам інженерно-транспортної, енергетичної інфраструктури, інфраструктури електронних комунікаційних мереж, об'єктів водогосподарської інфраструктури (зокрема інженерної інфраструктури меліоративних систем);

навколишньому природному середовищу та природним ресурсам;

захисним спорудам цивільного захисту;

іншим об'єктам, що мають вплив на життєдіяльність відповідної території територіальної громади (її частини) (за наявності);

8) інформацію щодо технічної можливості, економічної доцільності відновлення пошкоджених об'єктів шляхом виконання робіт з реконструкції, реставрації, капітального чи поточного ремонту;

9) обґрунтовані пропозиції щодо відновлення навколишнього природного середовища, збереження та розвитку природоохоронних територій та об'єктів;

10) інформацію щодо технічної можливості, економічної доцільності відновлення об'єктів шляхом нового будівництва або пропозиції щодо будівництва нових об'єктів замість тих, що зазнали пошкоджень або зруйновані, з визначенням застосування проектів повторного використання та розроблення індивідуальних проектних рішень;

11) інформацію щодо необхідних заходів інженерної підготовки та інженерного захисту території;

12) обґрунтовані пропозиції щодо доцільності зміни функціонального призначення територій територіальної громади (її частини) з урахуванням існуючої забудови та наявної містобудівної документації;

13) пропозиції щодо внесення змін або розроблення містобудівної документації на місцевому рівні;

14) обґрунтовані пропозиції щодо перенесення об'єктів виробничої сфери;

15) загальні підходи та пропозиції щодо комплексного відновлення, розвитку території територіальної громади (її частини) та заходи для їх реалізації з визначенням пріоритетності, з урахуванням норм і нормативів щодо просторового планування та землекористування, захисту навколишнього природного середовища та природних ресурсів, забезпечення населення закладами і послугами, що в них надаються, охорони культурної спадщини, розвитку транспорту та інженерної інфраструктури тощо;

16) попередній фінансово-економічний розрахунок для забезпечення заходів комплексного відновлення території територіальної громади (її частини);

17) пропозиції щодо джерел фінансування заходів для забезпечення комплексного відновлення території.

Не зважаючи на згадані вище документи, переважна більшість відповідей на запити свідчить про обмежене розуміння потреби у розробці планів відновлення лише через такі причини, як ведення на території ТГ бойових дій, тимчасова окупація ТГ та наявність руйнувань. Таке розуміння повністю виключає із планування відновлення людський капітал, його рух (виїзд чи приїзд на території громад).

Відповіді типу «потреби в планах нема, пошкодження є», «територія не є концентрацією кризових явищ», інші подібні твердження свідчать про низьку спроможність окремих громад формувати плани відновлення.

Допомога міжнародних організацій і іноземних донорів у розробці планів відновлення не покриває потреби всіх громад. Можливість самостійно розробити такі плани обмежується браком фахівців.

Серед інших перешкод згадувалися також відсутність затверджених по області переліків громад, які мають розробити плани відновлення, та зупинення фінансування донором (Агентство міжнародного розвитку США).

ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ НАЯВНИХ ПЛАНІВ ВІДНОВЛЕННЯ

На прикладі планів відновлення 8 ТГ (Костянтинівська ТГ Миколаївської області, Казанківська селищна рада Миколаївської області, Макарівська селищна рада Київської області, Валківська ТГ Харківської області, Пирятинська ТГ Полтавської області, Шосткинська ТГ Сумської області, Васильківська ТГ Дніпропетровської області, Біленьківська ТГ Запорізької області) аналізуються підходи і тенденції у застосуванні принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у планах відновлення відповідно до загальних концепцій гендерного аналізу в цілому та гендерного бачення відновлення України зокрема¹⁵.

Костянтинівська ТГ

В розробці плану відновлення брала участь місцева асоціація ОМС «Рада громад».

Деякі дані мають диференціацію за статтю, проте надалі ця диференціація не відображена в рішеннях.

Зокрема, зазначено що станом на 01.01.2023р. у Костянтинівській територіальній громаді (Миколаївська область) проживають 48% чоловіків та 52% жінок, з них працездатного віку чоловіків – 53%, жінок відповідно 50%.

21

Таблиця 8

Характеристика трудових ресурсів Костянтинівської територіальної громади на 01.01.2023р.

Показники	Кількість осіб											Всього
	с. Костянтинівка	с. Баловне	с. Гур'ївка	с. Зайве	с. Кандибине	с. Новоїгулка	с. Новоматвієвське	с. Новопетрівське	с. Піски	с. Себіне	с. Сільвестрівське	
Особи зайняті у всіх галузях економіки (крім особистих селянських господарств)	523	1320	757	43	189	203	56	700	287	223	3	4304
- чоловіки	332	640	471	28	92	125	26	352	192	125	3	2386
- жінки	191	680	286	15	97	78	30	348	95	98	-	1918
Зайняті особистих селянських господарствах	23	-	22	26	68	121	12	393	10	14	3	692
- чоловіки	13	-	20	16	42	113	10	215	8	8	2	447
- жінки	10	-	2	10	26	8	2	178	2	6	1	245
Особи працездатного віку	546	1320	779	33	257	324	68	393	297	715	6	4738
- чоловіки	345	640	381	18	134	238	36	600	148	345	5	2890
- жінки	201	680	398	15	123	86	32	585	149	370	1	2640
Випускники ПТУ та ВНЗ	468	1030	18	94	52	72	31	590	7	8	2	2372
- чоловіки	268	550	9	38	30	37	16	230	3	5	1	1187
- жінки	200	480	9	56	22	35	15	360	4	3	1	1185

¹⁵ <https://wicc.net.ua/post/genderne-bachennya-vidnovlennya-ukrayiny>

Рівень безпеки в громаді оцінюється в процесі опитування переважно як незадовільний – 45,2%, нейтрально його оцінюють 34,5% та лише 20,2% почуваються в безпеці. Інформація щодо розбивки відповідей за статтю відсутня.

Водночас заходи на виконання Стратегічна цілі Г «Ефективна система безпеки в громаді» передбачають лише встановлення камер відеоспостереження в населених пунктах громади, модернізацію вуличного освітлення у всіх населених пунктах громади, участь у проєкті «Поліцейський офіцер громади» та пожежна охорона Костянтинівської територіальної громади. Без проведення аудиту безпеки територій в такій громаді неможливо оцінити дієвість запропонованих даних.

Інформація про населення громади, диференційована за статтю, ніяк не використана для аналізу потреб різних груп населення та планування заходів щодо відновлення.

Казанківська селищна рада Миколаївської області

В плані відновлення відзначається, що базовим підходом є принцип «Краще ніж було» (Build Back Better). План відновлення згадує гендерні показники, проте висновки, наведені у тексті, не мають причинно-наслідкового зв'язку (Рисунок 32), чи навпаки його не окреслюють (Рисунок 74, 75). Водночас дані, диференційовані за статтю щодо оцінки динаміки руху чисельності мешканців громади жіночої і чоловічої статі та дані отримувачів натуральної та грошової допомоги від надавачів соціальних послуг не аналізуються і не є підставою для планування. Навчально тренувальні заняття з футболу, волейболу і греко-римської боротьби, згадувані в тексті щодо розвитку спорту, переважно є предметом зацікавлення хлопців і чоловіків. Такий стереотипний підхід широко панує і мало піддається змінам.

Гендерні показники Казанківської громади характеризує Таблиця 8 і Рисунок 31 з відображенням статеві-вікового розподілу населення на основі поданих декларацій про вибір лікаря, а також Рисунок 32, який символізує вплив жінок на життя громади – адже їх чисельність на 877 осіб більше кількості чоловіків, які проживають у Казанківській громаді.

У Таблиці 9 і на Рисунку 33 представлено показники природного і міграційного руху населення, які свідчать, що протягом останніх років у Казанківській громаді спостерігалось поступове зменшення чисельності постійних мешканців. Це відбувалось в результаті поєднання двох головних негативних факторів: природного скорочення чисельності мешканців за рахунок перевищення кількості померлих над кількістю народжених, а також в результаті міграційного скорочення – переїзду частини жителів на постійне помешкання в інші громади.

На демографічну ситуацію у громаді суттєво вплинуло різке зростання кількості внутрішньо переміщених осіб після повномасштабного вторгнення РФ в Україну 24.02.2022. На початку 2022 року у Казанківській громаді перебувало 23 ВПО, які виїхали з Донбасу після окупації частини територій Донецької і Луганської областей у 2014 році. А протягом року кількість ВПО, яким надала прихисток Казанківщина значно зросла і становила 1.01.2023 2735 осіб.

Після звільнення Херсону частина біженців вирішила повернутися додому, але 1652 особи все ще знаходяться на території Казанківської громади, що становить 11,5% від загальної чисельності постійних мешканців громади. Більшість з цих ВПО становлять люди похилого віку, які потребують підвищеної уваги з боку системи охорони здоров'я та соціального забезпечення. У той же час серед ВПО налічується 255 дітей віком до 18 років, що надає підстави для позитивних прогнозів щодо переходу частини ВПО до статусу постійних мешканців Казанківської громади.

Таблиця 10. Оцінка динаміки у 2022-2027 роках чисельності мешканців громади жіночої і чоловічої статі

Показник	Чисельність мешканців по роках, осіб			Прогноз чисельності мешканців по роках, осіб		
	01.2022	01.2023	01.2024	01.2025	01.2026	01.2027
Жінки віком до 6 років	235	283	352	359	377	395
Жінки віком 7-17 років	805	934	967	986	1006	1056
Жінки віком 18-65 років	4889	5671	4918	5016	5115	5243
Жінки віком 65+	1900	2204	2193	2236	2281	2327
Чоловіки віком до 6 років	313	363	407	415	435	457
Чоловіки віком 7-17 років	917	1064	1040	1061	1085	1139
Чоловіки віком 18-65 років	4896	5679	5009	4908	5000	5100
Чоловіки віком 65+	904	1049	1097	1002	1121	1143
Загальна чисельність мешканців з урахуванням ВПО	14859	17247	15983	15983	16420	16860
Чисельність ВПО	23	2735	1652	1300	0	0

Таблиця 26. Отримувачі адресної натуральної та грошової допомоги від суб'єктів, що надають соціальні послуги, осіб

Отримувачі допомоги	01.2022	01.2023	01.2024
Громадяни, яких виявлено та які перебувають на обліку і потребують допомоги, осіб	1205	1230	1309
у тому числі: похилого віку, особи з інвалідністю, хворі, що не мають рідних, які повинні забезпечити їм догляд і допомогу	266	272	289
з особливими умовами безоплатного обслуговування	97	99	106
які перебувають у складній життєвій ситуації у зв'язку з безробіттям, стихійним лихом, катастрофою	59	60	64
Внутрішньо переміщені особи	23	2735	1652
Члени сімей учасників/ць бойових дій, АТО та/або ООС	687	996	1060
Ветерани, учасники та учасниці бойових дій, АТО та/або ООС	199	380	408

66

Рисунок 74. Відкриття пункту пожежної охорони в селі Миколаївка

Джерело: Казанківська селищна рада

Рисунок 75. Навчально-тренувальні заняття з футболу учнів Казанківської дитячо-юнацької спортивної школи на стадіоні Фізкультурно-спортивного клубу «Колос»

Джерело: Казанківська селищна рада

69

Макарівська селищна рада Київської області

Розробка плану **Макарівської** селищної ради відбувалася із залученням громадської організації «Агентство розвитку територій» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» в рамках проєкту «Європейське відродження України: ініціатива громадянського суспільства для стійкості та відновлення»

План не містить даних диференційованих за статтю, хоча опосередковані дані свідчать про важливість такої диференціації. Зокрема, описана у плані тенденція про зростання демографічного навантаження¹⁶ має значний дисбаланс між жінками і чоловіками віку 65 років і вище за 2020 рік).¹⁷ Цей дисбаланс необхідно врахувати при плануванні, зокрема, соціальних послуг.

Демографічне навантаження на населення громади було і залишається досить високим. До повномасштабної війни на 1000 осіб працездатного віку припадало 711 осіб непрацездатного віку (діти та особи пенсійного віку). У 2024 році ситуація погіршилася: на 1000 осіб працездатного віку припадає 746 осіб непрацездатного віку.

З метою запровадження інноваційних соціальних послуг при відділенні денного перебування у 2019 році відкрито «Університет третього віку», при якому діють 4 факультети: «Факультет основ

¹⁶ Демографічне навантаження - це узагальнююча кількісна характеристика вікової структури населення, яка показує навантаження на суспільство непродуктивним (населення непрацездатного віку) населенням. За http://db.ukrcensus.gov.ua/MULT/Dialog/statfile1_c_files/termin.htm

¹⁷ Ukraine : [англ.] // The World Factbook. — Washington, D.C. : Central Intelligence Agency. — ISSN 1553-8133.

органічного землеробства», «Факультет основ медицини, психології та здорового способу життя», «Факультет декоративно-прикладного та художнього мистецтва», «Основи комп'ютерної грамотності». На факультети зараховано 30 слухачів з числа людей пенсійного віку. Заняття університету проводилися два рази на тиждень, але у зв'язку із введенням військового стану в Україні, навчання на факультетах тимчасово призупинено. На базі Територіального центру також створена та функціонує мультидисциплінарна команда для надання комплексу соціальних послуг особам, які проживають у населених пунктах Макарівської громади. До складу команди входять медична сестра, психолог, перукар, швачка, які згідно графіку здійснюють виїзди в села громади та надають на місцях необхідні послуги.

Валківська ТГ Харківської області

План відновлення Валківської ТГ створений за сприяння ПРООН та фінансової підтримки уряду Японії.

Демографічна структура громади за 2023 рік подана з диференціацією за статтю.

Таблиця 2. Демографічна структура громади у 2023 році

Структура населення за статтю:

Жінки 27 240 осіб, 53,0%;

Чоловіки 24 160 осіб, 47,0%

Подальша інформація не містить диференціації за статтю ані в даних, ані в плануванні, індикаторах, результатах.

За час повномасштабної війни чисельність населення зросла на 67% за рахунок збільшення кількості ВПО, що створило виклики для системи житлово-комунальних послуг, транспортної та іншої цивільної інфраструктури Громади.

Забезпечення належної якості транспортної інфраструктури, забезпечення населення захисними спорудами та укриттями зазвичай має диференціацію для жінок і чоловіків, проте це не відображено у тексті плану відновлення громади.

Пирятинська ТГ Полтавської області

План відновлення Пирятинської ТГ розроблявся за підтримки кількох агенцій розвитку та міжнародних організацій - Алінея (Швейцарія), SURGe (Канада), GIZ (Німеччина).

В тексті згадують, згідно п.4 Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них, Цілі сталого розвитку (ЦСР) та гендерна складова.

У структурі місцевого населення за гендерною ознакою переважну більшість мають жінки – 56%, частка чоловіків становить – 44%. За віковою структурою населення характеризується наступним чином: діти до 17 років – 4160 осіб (14%), особи працездатного віку, 18-59 років – 17827 осіб (60%), особи пенсійного віку, 60 років і більше – 7724 осіб (26%). Детальніший аналіз статеві-вікової структури жителів Пирятинської громади можливий на основі даних Національної служби здоров'я України про декларації про вибір лікаря первинної медичної допомоги. Зауважимо, що на початок 2022 року у громаді було укладено 24547 декларацій, а станом на 01.05.2024 року - 26059. Приріст у 1512 декларацій відображає збільшення наявного населення за рахунок вимушених переселенців. Статистика декларацій не враховує виїзд місцевих. Статеві - вікова піраміда Пирятинської міської територіальної громади, побудована на основі даних Національної служби здоров'я України, підкреслює ключову проблему - демографічну „яму“ у ранньому працездатному віці обох статей (18-27 років). Як видно (рис. 10), ця проблема характерна як для Полтавської області, так і країни в цілому. Також викликає тривогу „слабка“ основа піраміди, зумовлена зменшенням народжуваності.

Так, на території громади тимчасово проживали значно більша (аніж кількість зареєстрованих ВПО) кількість вимушених переселенців, відносна більшість з яких - із Харківщини. За приблизними оцінками - понад 10 тисяч осіб. Під час російського наступу на півночі Харківської області та інтенсивних обстрілів Харкова у 2024 році, громада відчувала нову хвилю припливу переселенців. У результаті - суттєво зросло навантаження на місцеву інфраструктуру, передусім системи водопостачання і водовідведення, які і до 2022 року перебували в незадовільному стані. Також збільшилися обсяги утворення ТПВ. Відповідно зросла потреба у послугах місцевих медичних закладів (зокрема кількість декларацій з лікарями первинної медичної допомоги зросла на 1512 або 6,2% порівняно з початком 2022 року), освітніх закладів та закладів соціальної допомоги.

При цьому лише невелика частина переселенців були працевлаштовані у громаді (за даними анкетування, $\frac{2}{3}$ ВПО не

працюють і не займаються власним бізнесом). Така слабка „трудова“ інтеграція ВПО не виправдала очікувань щодо 32 пом'якшення дефіциту кадрів на місцевому ринку праці, який суттєво зріс після 2022 року у результаті виїзду місцевих жителів та мобілізації до лав ЗСУ. Негативний вплив на економічну ситуацію призводять постійні атаки безпілотників на суміжні громади.

65% ВПО перебувають у громаді 2 або більше роки (переїхали на початку 2022 року чи раніше); серед опитаних ВПО майже 90% - жінки, переважно працездатного віку.

Диференціація за статтю згадується в розріз деяких даних, проте надалі це не є базисом для планування в цілому, висновків і рекомендацій зокрема.

Шосткинська міська територіальна громада Сумської області

Чисельні міжнародні організації та партнери, з якими **Шосткинська** міська територіальна громада активно співпрацює, належать до різноманітних напрямів і різних країн: USAID, GIZ, U-LEAD, Terre des hommes, Tetra Tech, Благодійний фонд «Стабілізуєш Суппорт Сервісез» (SSS), Міжнародна організація з міграції (MOM), MEDAIR, People in Need (PIN), Unicef, Caritas, Данська рада у справах біженців (DRC), Норвезька рада у справах біженців (NRC), неурядова гуманітарна організація ACTED.

	Міське населення, осіб		
	обидві статі	чоловіки	жінки
Всього	73294	32011	41283
У тому числі у віці, років			
0-4	1851	932	919
5-9	2802	1438	1364
10-14	3036	1596	1440
15-19	2234	1171	1063
20-24	2915	1441	1474
25-29	3818	1944	1874
30-34	5906	3010	2896
35-39	6438	3155	3283
40-44	6325	3019	3306
45-49	6086	2755	3331
50-54	5534	2410	3124
55-59	5500	2181	3319
60-64	5736	2240	3496
65-69	5483	1935	3548
70 і старше	9630	2784	6846

1.5. Кількість тимчасово переміщеного населення

Чисельність внутрішньо переміщених осіб на території Шосткинської міської територіальної громади

Рік	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	31.08.2024
ВПО, осіб	344	4023	6347	6332
в тому числі:				
жінки	205	2333	3879	3880
чоловіки	139	1690	2468	2352
діти	78	1058	1832	1793

3.1. Безробіття

За даними Шосткинської філії Сумського обласного центру зайнятості кількість безробітних у населених пунктах Шосткинської міської територіальної громади становила:

Рік	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Кількість зареєстрованих безробітних, всього	888	1443	936
чоловіки	289	350	749
жінки	599	993	187
Розподіл за віком			
до 18 років	0	0	0
18-35 років	182	244	190
30-50 років	374	623	460
понад 50 років	332	476	286
За рівнем освіти			
середня	44	147	181
професійно-технічна	401	686	538
вища	443	510	217

Структура населення, ВПО, кількість безробітних мають диференціацію за статтю.

До основних соціально-демографічних проблем належать:

- безпека населення (реальна), пов'язана з реальною загрозою з боку агресора;
- брак відчуття захищеності та її довгострокові наслідки;
- високі темпи скорочення населення через низький природний приріст,
- висока смертність населення;
- значне старіння суспільства і, як наслідок, значний відсоток непрацездатного населення;
- процес старіння населення, що виражається у збільшенні тягаря хвороб, в проблемі догляду за літніми та самотніми людьми;

- міграція населення (ВПО); відносно велика кількість (6332 осіб) тимчасово переміщених осіб, які потребують підтримки та залучення до повсякденного функціонування громади;
- переважаючий відсоток населення становлять жінки;
- значний рівень безробіття та зростання проблем із працевлаштуванням та робочими місцями;
- низька середня заробітна плата мешканців громади, що призводить до низької купівельної спроможності жителів громади;

Серед соціально-демографічних проблем громади згадується переважний відсоток жінок серед населення. Проте у заходах відновлення згадується лише відкриття денного центру (Денний центр соціально психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі). Це дуже важливий заклад, проте він не може охопити всі аспекти відновлення з урахуванням гендерного підходу.

Васильківська ТГ Дніпропетровської області

План відновлення **Васильківської громади** Синельниківського району Дніпропетровської області розроблений за допомогою програми DOBRE.

Гендерна складова плану відновлення тут також охоплює питання безпеки і відповідно створення центру для жінок і дівчат постраждалих від насильства.

Центр розвитку молодіжного підприємництва з кулінарною студією і планами залучення жінок може бути корисним для збільшення їх доходу, проте слід також відзначити і той факт, що цей напрям не виходить за межі стереотипних видів зайнятості для жінок і не відноситься до сфер із високим рівнем доходу.

Безпечний простір

У Васильківській селищній раді створено Безпечний простір для жінок та дівчаток. Це місце де жінки та дівчата постраждалі від гендернозумовленого насильства можуть отримати соціально-психологічну підтримку. Тут професійні психологи та психологині та фахівці і фахівчині соціальної роботи завжди нададуть допомогу тим кому це потрібно.

Рис.4.1. Безпечний простір у Васильківській громаді

У Васильківській селищній територіальній громаді також помітні кроки до забезпечення інклюзії та рівності, оскільки громада працює в цьому напрямку:

1) Створення Центру розвитку молодіжного підприємництва з кулінарною студією сприяє залученню молоді та жінок до навчання і працевлаштування;

2) Встановлення станцій для обробки та видачі паспортних документів і придбання обладнання для Центру надання адміністративних послуг (ID-сканери, мобільні станції) спрощує доступ до послуг для маломобільних груп населення.

У підготовці таких документів як Бюджет Васильківської селищної територіальної громади, бюджетних паспортів, програми соціально-економічного та культурного розвитку використовується партисипативний метод планування. Застосування інклюзивних підходів є ключовим для забезпечення рівності та врахування потреб усіх верств населення. Документи враховують різні потреби чоловіків і жінок, забезпечуючи рівний доступ до ресурсів.

У Васильківській селищній територіальній громаді у співпраці з Міжнародним комітетом порятунку (IRC), відкрито Безпечний простір для жінок та дівчат (Центр Життєстійкості). Тепер мешканці мають можливість отримати не лише соціальну та психологічну підтримку, але й знайти справжніх союзників на шляху до вільного, безпечного життя. Це

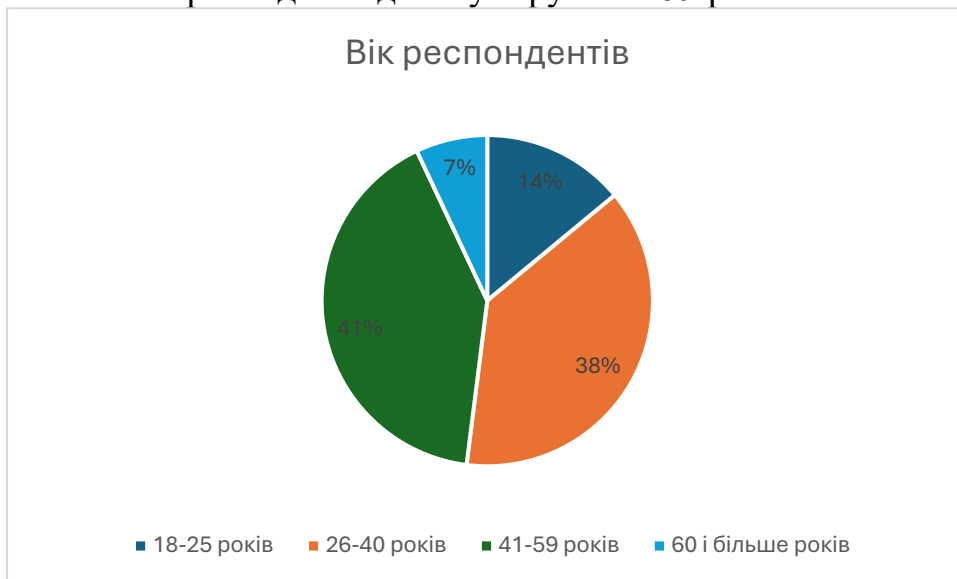
величезна перемога для кожної жінки та дівчини, яка постраждала від гендерно обумовленого насильства.

Центр розвитку молодіжного підприємництва з кулінарною студією сприяє залученню мешканців незалежно від статі та фізичних можливостей людей до навчання і працевлаштування

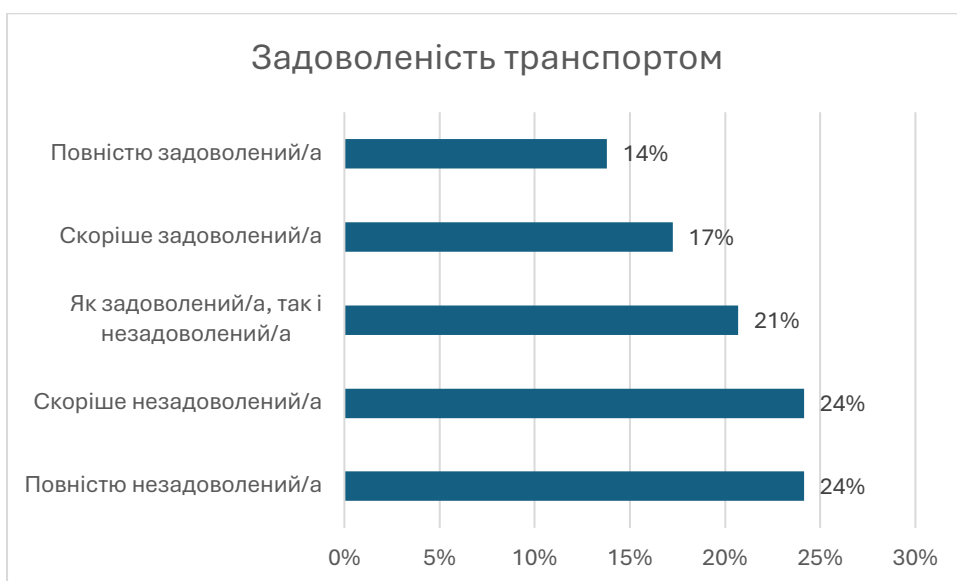
Залучення громадськості відбувалося через опитування, всього надійшло 29 відповідей, серед яких 27 від жінок і 2 від чоловіків.

Зазвичай активність жінок у подібних опитуваннях вища, проте співвідношення 29 до 2 не відповідає демографічній ситуації, а тобто його дані не можна вважати репрезентативними.

За віковим розподілом домінує група 41-59 років

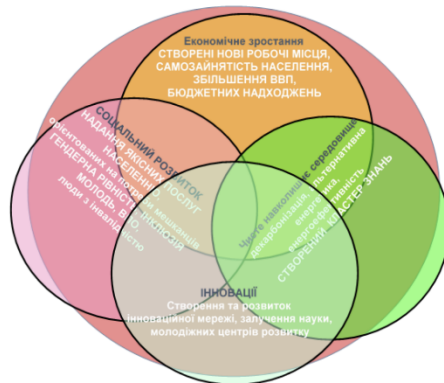
Найбільше респондентів – із адміністративного центру селищної громади – Васильківки, троє з Манвелівки, по двоє з Павлівки та Великоолександрівки, по одному – з інших населених пунктів.

Водночас аналіз відповідей свідчить про проблеми, які найбільше непокоять жінок, і це також мало би враховуватися в подальшому плануванні.

Біленьківська ТГ Запорізької області

План відновлення Біленьківської ТГ Запорізької області розроблений за участі громадської організації «Спільно ХАБ».

У плані відновлення питання гендерної рівності відображені у стратегічному баченні, проте обмеження лише соціальним розвитком залишає це швидше у площині протекціонізму, ніж розвитку і інновацій.

Рис. 3. Приклад поєднання стратегічного бачення та вибору пріоритетів при розробці Програми комплексного відновлення

Гендерний аналіз

Кількість населення (жінок/чоловіків)	12561 (zareєстрованих 8800, ВПО 3415, фактично проживаючих 346), з них чоловіків – 5867 (zareєстрованих -4221, фактично проживаючих -151, ВПО -1495), жінок - 6694 (zareєстрованих- 4579, фактично - проживаючих -195, ВПО 1920)
Кількість мешканців громади з вразливих груп становить: жінок/чоловіків дівчат/хлопчиків	всього осіб -6520 осіб , з них жінок -3257, чоловіків -2206, дівчат -506, хлопчиків -551.
Кількість осіб похилого віку жінок/чоловіків	всього осіб -3185 , з них жінок -2125, чоловіків -1060.
Кількість людей з інвалідністю (жінок/чоловіків)	всього осіб -371 , з них жінок -167, чоловіків -204.
Кількість дітей з інвалідністю дівчат/хлопчиків	всього осіб -25 , з них дівчат -12, хлопців -13.
Самотні матері	всього -44 жінки , які виховують 71 -дитину, з них дівчат- 41, хлопців -30.
Батько який самостійно виховує дитину/дітей	всього -10 чоловіків , які виховують 13 - дітей, з них дівчат -9, хлопців -4.
Кількість багатодітних сімей	всього сімей 87 в яких проживає 447 осіб , з них жінок -87, чоловіків -62, дівчат -133, хлопців -165.
Прийомні сім'ї	1 сім'я в яких проживає -6 осіб , з них жінок -1, чоловіків -1, дівчат -3, хлопчиків -1.
Опікуни	23 сім'ї в яких проживає -52 особи , з них жінок -18, чоловіків -5, дівчат -10, хлопчиків -19.
Кількість воїнів-інтернаціоналістів	всього 25 осіб , з них чоловіків -25.
Ветеранів ВВВ	всього 2 особи , з них жінок -1, чоловіків -1.
Ліквідаторів аварії на ЧАЕС	всього 12 осіб , з них жінок – 3, чоловіків -9.

Учасників ООС/АТО	всього 145 осіб , з них жінок -1, чоловіків - 144.
Жінки які мають почесне звання «Мати - героїня»	8 осіб
Військовослужбовці які проходять службу	всього 256 осіб , з них чоловіків 256.
Зниклі безвісти військовослужбовці	всього 7 осіб , з них чоловіків -7.
Сім'ї загиблих військовослужбовців	21 сім'я в яких проживає – 33 особи , з них жінок -18, чоловіків -2, всього дітей -13, з них дівчат -9, хлопців -4.
Військовослужбовці, які перебувають у полоні	всього -5 осіб , з них чоловіків -5.
Військовослужбовці демобілізовані з різних причин	всього -17 осіб , з них жінок- 1, чоловіків -16.
Діти військовослужбовців	всього -135 осіб , з них дівчат -67, хлопців - 68.
Кількість внутрішньо переміщених осіб	всього -3415 осіб , з них жінок -1920, чоловіків -1495, з них всього дітей -1447, з них дівчат -709, хлопців -738.
Кількість внутрішньо переміщених осіб похилого віку 60 + (жінок/чоловіків)	всього осіб -399 осіб, з них жінок -250, чоловіків -149.
Кількість внутрішньо переміщених осіб, що потребують соціальних послуг	всього -3415 осіб , з них жінок -1920, чоловіків -1495

Таблиця «Гендерний аналіз» мала би називатися «Статистика диференційована за статтю», бо вона не містить аналізу як такого, хоча перелік даних доволі широкий.

Тут, як і у попередньому випадку, також проведене опитування, яке мало значний дисбаланс між

респондентками і респондентами.

Найвні певні намагання зробити аналіз такої ситуації, проте висновки зроблені на припущеннях, а не на валідних даних.

2. Гендерний баланс респондентів значно зміщено в сторону жінок (204 жінки, або майже 91% від загальної чисельності респондентів) і це пояснюється тим, що війна триває і значна кількість чоловіків задіяна у військових діях. Однак, не може не тішити той факт, що віковий розріз респондентів збалансований присутністю в опитуванні думки різних категорій респондентів (41-59 років - 40,1%, 25-40 років – 46,5%, 60+ років – 6,9%, 18-25 років- 5,9%). Більшість опитаних респондентів мають вищу освіту (47,5%), середньо – технічну мають 20,8%, інші мають закінчену або незакінчену середню освіту. Серед респондентів працюючих 45,1%, пенсіонерів -8,4%, тимчасово безробітних – 13,4%. 11,9% складають люди з малозабезпеченої сім'ї, 10,4% відносяться до категорії багатодітних родин, ветеранів війни -2%, людей з інвалідністю 5%

2. Гендерний баланс респондентів зсунутий в сторону жінок і це пояснюється тим, що війна триває і значна кількість чоловіків задіяна у військових діях. При цьому віковий розріз респондентів та розподіл категорій зайнятості збалансовані та вказують на збереження принципу інклюзії та присутності в опитуванні думки різних категорій та груп населення.

В плані є намагання зробити гендерний аналітичний підхід наскрізним, зокрема, у SWOT аналізі.

Слабкість

10. Низька громадська активність, відсутність діючих громадських організацій (молодіжної, гендерно - орієнтованого підходу та інших).

13. Відсутність статистичних даних, дезагрегованих за кількома критеріями (стать, вік, національність, інвалідність).

Сила

14. Громада має достатнє представництво жінок на рівні прийняття рішень, що дозволяє впроваджувати політику гендерної рівності.

Підсумки огляду планів відновлення громад

- Уніфікований аналіз планів відновлення в цілому і їхньої гендерної складової зокрема ускладняється тим, що в більшості планів не дотримані вимоги Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них як в розрізі принципів, так і розділів плану.
- Громадське обговорення та інші форми залучення громади, зокрема, залучення громадських організацій і вразливих груп, переважно носить формальний характер. Це обумовлюється не лише відсутністю політичної волі з боку органів місцевого самоврядування, а і відсутністю чи слабкістю місцевої громадськості, зацікавленої у якісному відновленні та наявності конкретних інструментаріїв оцінки та впливу на рішення щодо відновлення (наприклад, аудиту безпеки територій¹⁸).
- Більшість планів відновлення розроблені за підтримки міжнародних організацій і проєктів технічної допомоги, які декларують включення гендерної складової у всю свою діяльність, проте це не відображено зовсім, відображено мінімально або відображено у формі, яка протилежна гендерному підходу.
- Переважна більшість гендерного підходу відображена у намаганні дати певні дані з диференціацією за статтю (в основному – статевий і статеві-віковий розподіл населення), проте надалі відсутній їх аналіз та рекомендації щодо його відображення у цілях, завданнях і заходах. Причини такого становища у відсутності детального інструментарію для використання даних диференційованих за статтю. Їхня розробка і застосування ускладнюються тим, що нормативно-правові акти та формати планів відновлення, з боку держави, поки не набули сталого

---

¹⁸ <https://wicc.net.ua/category/audyt-bezpeky-terytoriyi>

характеру, а їхня постійна зміна з 2022 року не дає можливості для розробки, тестування та впровадження таких інструментів.

- Висновки щодо гендерних складових часто відображають стереотипні уявлення і примітивізацію розуміння гендерної рівності.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СТАНДАРТУ УРАХУВАННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ПРОГРАМАХ І ПЛАНАХ ВІДНОВЛЕННЯ

Деталізація гендерних підходів у розробці планів відновлення відображена у контрольному списку включення гендерної складової до планів відновлення.

Загальні рекомендації щодо урахування гендерного підходу враховують загальні вимоги до розробки планів відновлення.

- Залучення громадськості до розробки планів відновлення має бути більш структурованим і містити мінімальний перелік груп, які мають бути залучені (індивідуально та чи через відповідні громадські об'єднання) до процесу розробки планів. У випадку відсутності чи неідентифікації таких груп у територіальній громаді, доцільно створити базу громадських організацій, які готові брати участь у розробці планів відновлення поза межами їх розташування.
- Загальний опис населеного пункту (території), для якого (якої) вона розробляється має містити диференціацію за статтю матеріалів загальної економічної оцінки, кількості постійного і тимчасово переміщеного населення.
- Аналіз негативних впливів, що призвели до необхідності розроблення програми, за кожним із впливів, мають відображати як потенційну зміну участі жінок і чоловіків в аналізованих сферах, так потенційно різний вплив негативних чинників на життя, здоров'я, діяльність жінок і чоловіків, хлопців і дівчат.
- Аналіз ресурсів території для відновлення життєдіяльності території територіальної громади (її частини) має складатися з гендерної оцінки людських ресурсів, а також доступ до ресурсів жінок і чоловіків, дівчат і хлопців.
- Інформація щодо необхідності підготовки території (зокрема здійснення розмінування, демонтажу зруйнованих будівель та споруд, рекультивації земель) має містити опис потенційно різного впливу на жінок і чоловіків, дівчат і хлопців наявності небезпек, а також можливої участі місцевого населення у підготовці території.
- Шкода, заподіяна бойовими діями, терористичними актами, диверсіями, надзвичайними ситуаціями, зокрема, навколишньому природному середовищу та природним ресурсам, захисним спорудам цивільного захисту, іншим об'єктам, що мають вплив на життєдіяльність відповідної території територіальної громади, можуть мати також різний вплив на життя, здоров'я, діяльність дівчат і хлопців, жінок і чоловіків.

- Обґрунтування пропозиції щодо доцільності зміни функціонального призначення територій територіальної громади та перенесення об'єктів виробничої сфери має враховувати потенційно різний вплив на зайнятість жінок і чоловіків.
- Загальні підходи та пропозиції щодо комплексного відновлення, розвитку території територіальної громади (її частини) та заходи для їх реалізації з визначенням пріоритетності, з урахуванням норм і нормативів щодо просторового планування та землекористування, захисту навколишнього природного середовища та природних ресурсів, забезпечення населення закладами і послугами, що в них надаються, охорони культурної спадщини, розвитку транспорту та інженерної інфраструктури тощо мають враховувати потенційно різний вплив на дівчат і хлопців, жінок і чоловіків.
- Міжнародні організації і проєкти технічної допомоги, які декларують включення гендерної складової у свою діяльність, мають розглядати гендерний підхід до розробки планів відновлення з урахуванням всіх етапів і всіх складових та обов'язковим залученням гендерних експертів і експерти.
- Платформа забезпечення гендерного мейнстримінгу та інклюзії у відновленні має стати координаційним органом для провадження гендерного підходу у програмах і планах відновлення.

**Контрольний список для розробки
плану комплексного відновлення території ТГ відповідно до принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків**

№№	Критерії відповідності рівним правам і можливостям жінок і чоловіків	Коментарі і рекомендації щодо врахування принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у програмах і планах комплексного відновлення територіальних громад
1.	Участь громади в розробленні плану	Громадське обговорення залучає жінок і чоловіків, різні вразливі групи. Альтернативні форми (опитування тощо) доповнюють обговорення. Бажано аналізувати відмінності у відповідях жінок і чоловіків на опитування, якщо відмінності істотні.
2.	Участь в розробленні плану жіночих громадських організацій та чи експертів і експерток з гендерних питань	В ТГ, для якої розробляється план відновлення, можуть бути відсутні жіночі громадські організації та люди, які можуть надати експертну допомогу з гендерних питань. Такі консультації можуть надаватися фахівцями, які мешкають поза ТГ. Бажано надати не лише назву організації чи прізвища фахівців з гендерних питань, а і вказати певні дані про досвід і кваліфікацію саме з питань включення гендерної складової у плануванні. Якщо пошук не дасть результатів, звертайтеся до ІКЖЦ, щоби отримати допомогу в пошуку фахівців чи отриманні безпосередніх консультацій. http://wicc.net.ua
3.	Опис створення умов життя мешканців і мешканок регіону в процесі відновлення враховує потреби різних цільових груп, зокрема з диференціацією за статтю	Приклад 1. Відновлення безпечних умов життєдіяльності. Першочерговою умовою початку відновлювальної діяльності є забезпечення контролю та безпечності перебування на території. Зокрема це стосується відновлення та розвитку функцій поліції та ДСНС з підтримки правопорядку та запобігання насильству. Може бути доповнене і сформульоване так: 1. Відновлення безпечних умов життєдіяльності. Першочерговою умовою початку відновлювальної діяльності є забезпечення контролю та безпечності перебування на території для всіх категорій дівчат і хлопців, жінок і чоловіків . Зокрема це стосується проведення аудиту безпеки територій з метою виявлення потенційних небезпек, а також відновлення та розвитку функцій поліції та ДСНС з підтримки правопорядку та запобігання насильству.

4.	Нормативно-правові акти, на засадах яких готувався план, стосуються рівних прав та можливостей жінок і чоловіків	Закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” (чинний на момент розробки програми відновлення)
5.	Загальний опис населеного пункту (території), для якого (якої) розробляється програма відновлення	має містити диференціацію за статтю загальної економічної оцінки, кількості постійного і тимчасово переміщеного населення
6.	Статистика диференційована за статтю	Приклад з <i>Програми комплексного відновлення території Біленьківської сільської територіальної громади Запорізького району Запорізької області</i> Кількість населення: жінок/чоловіків Кількість мешканців громади з вразливих груп становить: жінок/чоловіків дівчат/хлопчиків Кількість осіб похилого віку: жінок/чоловіків Кількість людей з інвалідністю: жінок/чоловіків) Кількість дітей з інвалідністю дівчат/хлопчиків Мати, яка сама виховує дітей Батько, який сам виховує дітей Кількість багатодітних сімей Прийомні сім’ї Опікуни Кількість воїнів-інтернаціоналістів Ветеранів ВВВ Ліквідаторів аварії на ЧАЕС Учасників ООС/АТО Жінки які мають почесне звання «Мати -героїня» Військовослужбовці які проходять службу Зниклі безвісти військовослужбовці Сім’ї загиблих військовослужбовців Військовослужбовці, які перебувають у полоні Військовослужбовці демобілізовані з різних причин Діти військовослужбовців Кількість внутрішньо переміщених осіб Кількість внутрішньо переміщені особи похилого віку 60 + (жінок/чоловіків) Кількість внутрішньо переміщених осіб, що потребують соціальних послуг

7.	Аналіз негативних впливів, що призвели до необхідності розроблення програми	За кожним із впливів необхідно відобразити потенційну зміну участі жінок і чоловіків в аналізованих сферах та потенційно різний вплив негативних чинників на життя, здоров'я, діяльність жінок і чоловіків, хлопців і дівчат
8.	Аналіз ресурсів території для відновлення життєдіяльності території територіальної громади	Має складатися з гендерної оцінки людських ресурсів, а також доступу до ресурсів жінок і чоловіків, дівчат і хлопців
9.	Інформація щодо необхідності підготовки території (зокрема здійснення розмінування, демонтажу зруйнованих будівель та споруд, рекультивації земель)	Має містити опис потенційно різного впливу на жінок і чоловіків, дівчат і хлопців наявності небезпек, а також можливої участі місцевого населення у підготовці території
10.	Шкода, заподіяна бойовими діями, терористичними актами, диверсіями, надзвичайними ситуаціями, зокрема, навколишньому природному середовищу та природним ресурсам, захисним спорудам цивільного захисту, іншим об'єктам, що мають вплив на життєдіяльність відповідної території територіальної громади	Нанесена шкода може мати різний вплив на життя, здоров'я, діяльність дівчат і хлопців, жінок і чоловіків
11.	Серед впливів вказані наслідки пов'язані з СНПК	Наявність інформації про постраждалих від СНПК чи членів їх сімей, які мешкають на території ТГ Наявність на території ТГ осіб, які були в полоні чи незаконно утримувалися під час тимчасової окупації
12.	Обґрунтування пропозиції щодо доцільності зміни функціонального призначення територій територіальної громади та перенесення об'єктів виробничої сфери	Має враховувати потенційно різний вплив на зайнятість жінок і чоловіків

13.	Загальні підходи та пропозиції щодо комплексного відновлення, розвитку території територіальної громади (її частини) та заходи для їх реалізації з визначенням пріоритетності, з урахуванням норм і нормативів щодо просторового планування та землекористування, захисту навколишнього природного середовища та природних ресурсів, забезпечення населення закладами і послугами, що в них надаються, охорони культурної спадщини, розвитку транспорту та інженерної інфраструктури тощо	Мають враховувати потенційно різний вплив на дівчат і хлопців, жінок і чоловіків
14.	Серед пріоритетних напрямів відновлення та розвитку є створення умов для відновлення різних категорій населення, що постраждали від агресії російської федерації, зокрема, від сексуального насильства пов'язаного з конфліктом (СНПК)	Приклад Центри підтримки постраждалих Реабілітаційні центри
15.	Заходами передбачено досягнення рівноцінних результатів відновлення для всіх категорій жінок і чоловіків, дівчат і хлопців	Визначені критерії рівноцінності результатів. Приклад Передбачене облаштування спортивних майданчиків та споруд з урахуванням пріоритетів користування дівчат і хлопців, жінок і чоловіків
16.	Джерела фінансування заходів програми для забезпечення комплексного відновлення території громади містять посилання на Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека”	
17.	SWOT аналіз (або інша система моніторингу та оцінювання реалізації, що передбачає кількісні та якісні індикатори) містить гендерно-чутливі індикатори, передбачені Методикою розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів	Приклад Біленьківської ТГ Запорізької області Слабкість 10. Низька громадська активність, відсутність діючих громадських організацій (молодіжної, гендерно - орієнтованого підходу та інших). 13. Відсутність статистичних даних, дезаггегованих за кількома критеріями (стать, вік, національність, інвалідність).

	заходів з їх реалізації	Сила 14. Громада має достатнє представництво жінок на рівні прийняття рішень, що дозволяє впроваджувати політику гендерної рівності.
18.	Завдання відновлення житлової інфраструктури (Підтримка об'єднань співвласників багатоквартирних будинків та інших житлових багатоквартирних будинків, пошкоджених внаслідок бойових дій в області з впровадженням енергоефективних заходів. Відновлення діяльності Об'єднань співвласників багатоквартирних будинків міста) містить положення про проведення аудиту безпеки територій	Детальніше можна ознайомитися і отримати консультацію https://wicc.net.ua/category/audyt-bezpeky-terytoriyi
19.	Завдання про проведення необхідного обсягу робіт з відновлення пошкодженої дорожньої інфраструктури області, робіт з будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності в населених пунктах містить положення про встановлення пішохідних і велосипедних доріжок	Це створює безпечний простір для пішоходів і велосипедистів і велосипедисток.
20.	Міжнародні організації і проекти технічної допомоги, які допомагають у розробці планів відновлення, включають гендерну складову в повному обсязі	Мають розглядати гендерний підхід до розробки планів відновлення з урахуванням всіх етапів і всіх складових та обов'язковим залученням гендерних експерток і експертів